

Evaluatie Subsidieregeling Ondersteuning Zelfstandig Vertrek (OZV)

Rapportage
Kenmerk: 10100036569

Dienst Terugkeer en Vertrek
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Projectnummer
B6257

Datum
28 september 2020

Auteurs: *Marcel Voorn*
Roos Thijssen
Ahmed Ait Moha

Postadres
Postbus 15262
1001 MG Amsterdam
E moti@motivaction.nl
T +31 (0)20 589 83 83
W www.motivaction.nl

Bezoekadres
Marnixkade 109
1015 ZL Amsterdam

Inhoudsopgave

1 Conclusies en advies	1
1.1 Doelstellingen Subsidierегeling OZV	1
1.2 Conclusies beleidsmatige evaluatie	1
1.3 Conclusies kwaliteit subsidierегeling	3
1.4 Advies	5
2 Inleiding	6
2.1 Doel en vraagstelling van het onderzoek	6
2.2 Methode en opzet	8
3 Resultaten kwalitatieve evaluatie	9
3.1 Inspanningsverplichting vs. resultaatverplichting	9
3.2 Subsidierегeling OZV 2014 vs. Subsidierегeling OZV 2019	10
3.3 Aandachtspunten	10
4 Resultaten beleidsmatige evaluatie	11
4.1 Toegevoegde waarde Subsidierегeling OZV	11
4.2 Kosteneffectiviteitsnorm	12
4.3 Pilotprojecten	13
4.4 Aandachtspunten	13
Bijlage: Onderzoekstechnische informatie	15
Bijlage: Gespreksrichtlijn interne doelgroepen	16
Bijlage: Gespreksrichtlijn externe doelgroepen	20
Auteursrecht	24

1 Conclusies en advies

In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de vraag in hoeverre de Subsidiereregeling OZV tegemoet komt aan de gestelde doelstellingen. Vervolgens wordt antwoord gegeven op de verschillende onderzoeksvragen en een advies opgesteld.

1.1 Doelstellingen Subsidiereregeling OZV

Hoofddoelstelling Subsidiereregeling OZV

Het voorkomen of beëindigen van onrechtmatig verblijf van vreemdelingen in Nederland, waaronder ook gemeenschapsonderdanen kunnen vallen, door hun zelfstandig vertrek uit Nederland te ondersteunen.

Uit de resultaten van het onderzoek kan worden afgeleid dat de hoofddoelstelling van de Subsidiereregeling OZV is behaald. Alle betrokken partijen onderschrijven dat de subsidiereregeling ondersteuning biedt aan zelfstandig vertrek.

Subdoelstellingen:

1. Ondersteuning herintegratie van vreemdelingen in het land van herkomst of vestiging.

Onderdeel van de subsidiereregeling is een budget voor terugkerende vreemdelingen ter ondersteuning van herintegratie. Strikt genomen wordt daarmee voldaan aan deze subdoelstelling. De doelstelling rept echter niet over het succes van de herintegratie. Bij zowel NGO's als bij de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) zijn er stemmen die stellen dat het beschikbare budget onvoldoende is om succesvolle herintegratie te ondersteunen. Daarnaast wordt er vanuit DT&V geopperd dat er enerzijds ter plaatse meer onderzoek moet worden gedaan naar de mate van succes van de herintegratie en dat anderzijds NGO's ter plaatse meer zouden moeten samenwerken.

2. Besparen van kosten voor vreemdelingenbewaring en opvang van afgewezen asielzoekers en gemeenschapsonderdanen.

Het bepalen of deze doelstelling is behaald kan niet worden vastgesteld aan de hand van dit onderzoek.

3. Bevorderen van de samenwerking tussen de Dienst Terugkeer en Vertrek en niet-gouvernementele organisaties.

Uit de resultaten van het onderzoek kan worden afgeleid dat deze doelstelling is gehaald. Gesteld kan worden dat het bestaan van de subsidiereregeling de samenwerking tussen NGO's en DT&V bevordert.

4. Bevorderen betrokkenheid van gemeenten en het maatschappelijk middenveld bij het zelfstandig vertrek van vertrekplichtige vreemdelingen.

Deze doelstelling verwijst naar het draagvlak onder het maatschappelijk middenveld voor zelfstandig vertrek. Uit de resultaten van het onderzoek kan worden afgeleid dat de subsidiereregeling onder NGO's bijdraagt aan een groeiend draagvlak voor het thema terugkeer.

1.2 Conclusies beleidsmatige evaluatie

Hoofdvraag:

Wat is het maatschappelijk effect/resultaat van de subsidiereregeling OZV en het effect op het vertrek van migranten in het bijzonder?

Gelet op de antwoorden op onderstaande vragen kan samenvattend geconcludeerd worden dat de Subsidiereregeling OZV een relatief geringe kwantitatieve meerwaarde heeft maar vooral in kwalitatieve zin waardevol is voor het terugkeerbeleid. Deze kwalitatieve meerwaarde vertaalt zich in een verbeterde samenwerking tussen NGO's, gemeenten en de DT&V en een toegenomen draagvlak voor terugkeer in het maatschappelijk middenveld.

Subvragen:**Welke bijdrage levert de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid en het vertrek van migranten uit Nederland en hun herintegratie in het bijzonder?**

NGO's en de DT&V zijn van mening dat de subsidieregeling in kwalitatieve zin een bijdrage levert aan het terugkeerbeleid en het vertrek van migranten uit Nederland. De toegevoegde waarde van de subsidieregeling manifesteert zich in de perceptie op verschillende terreinen:

- Voor een relatief geringe investering is er op lokaal niveau op het gebied van terugkeer een verbeterde samenwerking gerealiseerd tussen de DT&V, NGO's en gemeenten.
- Binnen het maatschappelijk middenveld is er gegroeid draagvlak voor terugkeer. Terugkeer is minder een taboe maar meer onderdeel geworden van het totale aanbod aan ondersteuning van migranten door NGO's.
- Het vrijwillige karakter van de begeleiding van een NGO verlaagt voor een deel van de migranten de drempel om terugkeer te overwegen. De subsidieregeling geeft migranten daarmee een reëel alternatief voor gedwongen uitzetting.
- De subsidieregeling geeft migranten de mogelijkheid om zelf te bepalen welke NGO qua begeleiding het beste bij hen past.

Is de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid effectief en efficiënt?

Gesteld kan worden dat de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid effectief is. Migranten keren terug met behulp van door de subsidieregeling gefinancierde ondersteuning.

Op de gehele populatie van zelfstandige terugkeerders is het aandeel dat via de subsidieregeling vertrekt relatief klein. In kwantitatieve zin is de subsidieregeling dan ook weinig efficiënt volgens betrokkenen.

Wat is de toegevoegde waarde van de OZV projecten op de terugkeeractiviteiten van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)?

De toegevoegde waarde van OZV projecten zit met name in de specifieke expertise van de NGO's die samenwerken met IOM. Deze expertise kan zich uiten in de begeleiding van de vertrekplichtige migrant in de periode voor daadwerkelijk vertrek maar ook in de specifieke kennis van het doelland.

In hoeverre heeft het verlenen van subsidies via de Subsidieregeling OZV bijgedragen aan het (maatschappelijk) draagvlak voor terugkeer?

Deze vraag kan met een ja worden beantwoord. Het draagvlak voor terugkeer binnen het maatschappelijk middenveld is gegroeid. Terugkeer als thema is in de perceptie een minder groot taboe onder NGO's.

Zijn de projecten die via de subsidieregeling zijn gesubsidieerd, gericht op het vertrek van vertrekplichtige migranten uit Nederland?

Deze vraag kan met een ja worden beantwoord. De verantwoording is in de perceptie van zowel de DT&V als NGO's zo ingericht dat alleen projecten die zijn gericht op vertrekplichtige migranten in aanmerking komen voor subsidie.

Hoeveel migranten zijn met ondersteuning van de subsidieregeling OZV uit Nederland vertrokken en ondersteund bij hun herintegratie in het land van herkomst?

Het aantal teruggekeerde migranten dat in totaal is vertrokken met ondersteuning van de subsidieregeling is voor de individuele NGO's niet te bepalen. NGO's geven aan dat alleen te kunnen overzien voor hun eigen projecten. Om antwoord te kunnen geven op deze vraag hebben de onderzoekers een analyse uitgevoerd op door de DT&V beschikbaar gestelde data. Uit deze analyse blijkt dat de afgeronde projecten in het kader van de Subsidieregeling OZV hebben bijgedragen aan de terugkeer van n=560 migranten. Dat is 45% van alle migranten die hebben deelgenomen aan afgeronde projecten in het kader van de Subsidieregeling OZV.

Wat zijn de gemiddelde kosten per vertrokken migrant en past dit binnen de gestelde kosteneffectiviteitsnorm?

Geen van de betrokken partijen heeft de gemiddelde kosten per vertrokken migrant paraat om te delen met de onderzoekers. Zij geven wel aan het idee te hebben gemiddeld binnen de gestelde kosteneffectiviteitsnorm per vertrokken migrant te blijven.

Uit een analyse van de, door de DT&V beschikbaar gestelde, data van 17 afgeronde projecten kan worden afgeleid dat de kosteneffectiviteit per teruggekeerde migrant op €5.540,72 ligt. Dit bedrag ligt onder de kosteneffectiviteitsnorm van €6.500,- (norm tot 1 juli 2017) en €8.000,- (norm vanaf 1 juli 2017).

Is de huidige kosteneffectiviteitsnorm van €8.000,- redelijk voor subsidieontvangers om het vertrek van migranten te bevorderen en hen te ondersteunen bij hun herintegratie?

Subsidieontvangers stellen dat de kosteneffectiviteitsnorm van €8.000,- voldoende is om de kosten per vertrokken migrant te dekken. De meesten geven aan gemiddeld onder deze norm te kunnen blijven.

Subsidieontvangers menen daarnaast dat de herintegratieondersteuning van €1.800,- te laag is. Volgens NGO's moeten teruggekeerde migranten veel kosten maken bij terugkeer waardoor er weinig overblijft voor herintegratie. Daarnaast zien zij ook dat het bedrag voor een deel van de migranten niet voldoende is om terugkeer te overwegen. NGO's, maar ook gemeenten, stellen een substantiële verhoging voor om het overwegen van een vrijwillige terugkeer te stimuleren én om de kans op succesvolle herintegratie te vergroten.

Wat zijn de succesfactoren (succes in de zin van het aantal vertrokken migranten en succesvolle herintegratie) voor projecten die via de Subsidieregeling OZV zijn gesubsidieerd?

Er kunnen twee succesfactoren worden geïdentificeerd. Ten eerste, de toegenomen samenwerking tussen de DT&V en NGO's op het gebied van terugkeer. Ten tweede, het bevorderen van de bereidwilligheid van migranten om zelfstandig te vertrekken door het schetsen van de voordelen van vertrek via de subsidieregeling:

- Persoonlijke begeleiding
- Het vrijwillige karakter
- De herintegratieondersteuning

Maakt de Subsidieregeling OZV pilotprojecten mogelijk en in welke mate hebben gesubsidieerde projecten een pilot karakter gehad?

Gesteld kan worden dat er pilotprojecten plaatsvinden bijvoorbeeld voor gezinnen met kinderen. De mate waarin gesubsidieerde projecten een pilotkarakter hebben gehad was voor individuele deelnemers aan dit onderzoek niet te beantwoorden. Gevoelsmatig geeft men aan dat er meer ruimte zou moeten zijn voor pilotprojecten, ook om ruimte te geven aan nieuwe toetreders.

1.3 Conclusies kwaliteit subsidieregeling

Hoofdvraag:

In hoeverre is de Subsidieregeling OZV 2019 een kwalitatieve verbetering ten opzichte van de Subsidieregeling OZV 2014?

Zowel NGO's als de DT&V zijn het erover eens dat er inhoudelijk weinig verschil zit tussen de twee subsidieregelingen. Het verschil zit, in de perceptie, vooral in het gegeven dat er voor de Subsidieregeling OZV 2019 gebruik wordt gemaakt van een strak ingekaderd format waarbij er naar is gestreefd om zoveel mogelijk discussiepunten uit de vorige subsidieregeling helder en eenduidig in richtlijnen vast te leggen. Dit wordt door beide partijen gezien als een kwalitatieve verbetering ten opzichte van de oude subsidieregeling. Het scheidt helderheid en voorkomt discussie.

Door de NGO's wordt wel de kanttekening geplaatst dat de nieuwe regeling in de perceptie weinig ruimte laat voor maatwerk. Zij zijn van mening dat iedere vertrekplichtige migrant in de kern een unieke casus is en als zodanig niet past in een strak kader. Een strak kader waarbij er in de perceptie weinig tot geen ruimte is voor het maatwerk dat de NGO's willen bieden.

Subvragen:

Is het toetsingskader voor het toe- en afwijzen van subsidieaanvragen helder?

De betrokken partijen kunnen uit de voeten met het toetsingskader. Het is voor iedereen helder wat de gronden zijn waarop een subsidieaanvraag kan worden afgewezen.

Heeft de subsidieverstrekker voldoende ruimte om kwalitatief slechte aanvragen af te wijzen?

Volgens betrokken medewerkers bieden de richtlijnen voldoende ruimte om slechte aanvragen af te wijzen. In de communicatie naar de desbetreffende NGO kan dan worden verwezen naar het toetsingskader.

Is er sprake van een lastenverlichting voor de subsidieverstrekker en subsidieontvanger ten opzichte van de oude regeling?

Subsidieontvangers ervaren eerder een lastenverzwaring. Men ondersteunt de gedachte dat er verantwoording moet worden afgelegd over de uitgaven van belastinggeld. Echter, naar eigen zeggen moeten subsidieontvangers nu een grotere inspanning leveren om te voldoen aan de meer gedetailleerde richtlijnen van de regelgeving. Met name als het gaat om personeelskosten en de overlap met andere subsidies. Daar staat tegenover dat er minder discussie met de DT&V hoeft te worden gevoerd over de interpretatie van richtlijnen.

Voor nieuw toetredende NGO's wordt de administratieve druk gezien als een drempel voor toetreding.

Medewerkers van de DT&V ervaren over het geheel genomen een zekere lastenverlichting ten opzichte van de oude subsidieregeling. Zij ervaren minder discussie over de interpretatie van een richtlijn en een deel van de controle wordt overgenomen door accountants.

Er is behoefte aan meer speelruimte voor maatwerk binnen de Subsidieregeling OZV 2019

De speelruimte om voor individuele gevallen maatwerk te kunnen leveren is in de perceptie afgenomen. De strikte richtlijnen binnen de Subsidieregeling OZV 2019 leiden volgens NGO's tot minder speelruimte voor maatwerk voor individuele migranten. Speelruimte waar wel behoefte aan is omdat NGO's van mening zijn dat geen enkele migrant precies binnen de kaders past en ze elke migrant op maat willen begeleiden om een succesvolle terugkeer te bevorderen.

Subsidieontvangers hebben een inspanningsverplichting om de activiteiten waarvoor subsidie is verkregen uit te voeren en een x aantal migranten uit Nederland te laten vertrekken. In hoeverre is het mogelijk en wenselijk om de inspanningsverplichting (op onderdelen) om te zetten in een resultaatverplichting?

Vrijwel unaniem wordt een resultaatverplichting als onwenselijk beschouwd. Wat in de perceptie pleit voor een resultaatverplichting is dat deze een positieve invloed kan hebben op de beeldvorming, bij het algemene publiek en de politiek, rondom subsidies voor vrijwillige terugkeer. Dit voordeel weegt echter niet op tegen de nadelen:

- Een NGO kan alles in het werk hebben gesteld om vrijwillig vertrek van een migrant te ondersteunen. Zij heeft echter geen invloed op het daadwerkelijke vertrek van de migrant. Deze kan op het laatste moment alsnog afhaken. In een dergelijk geval zou een resultaatverplichting ertoe kunnen leiden dat van de desbetreffende NGO de reeds gemaakte kosten niet worden vergoed. Vanuit het oogpunt van de bedrijfsvoering van de desbetreffende NGO wordt dat gezien als onwenselijk en potentieel riskant.
- De verwachting is dat een resultaatverplichting de al bestaande concurrentie tussen NGO's zal doen oplaaien. Vanuit een drang tot overleven zal de focus, bij met name de kleinere NGO's, dan komen te liggen op kwantiteit en naar verwachting minder op kwaliteit.
- De benodigde administratieve verslaglegging in de huidige regeling geeft in de perceptie voldoende waarborgen dat subsidiegelden op de juiste manier worden besteed. Een resultaatverplichting voegt in de perceptie weinig toe.
- Voor de NGO's (al dan niet subsidieontvanger) staat de wens van de migrant centraal. Dat houdt in dat terugkeer op zich vaak geen speerpunt is maar onderdeel van een breder pakket aan diensten. Een resultaatverplichting zou een negatieve invloed hebben op de geloofwaardigheid van NGO's als 'veilige haven' voor vertrekplichtige migranten.

1.4 Advies

Verdiep de samenwerking tussen NGO's, de DT&V en andere betrokken partijen

Alle partijen zijn het erover eens dat de subsidieregeling als een katalysator werkt voor de samenwerking tussen betrokken partijen. Partijen weten elkaar beter te vinden en hebben meer oog voor elkaars uitgangspunten. Dat is positief voor het terugkeerbeleid. Het is nu zaak om door te pakken en te streven naar een verdere verdieping van die samenwerking bijvoorbeeld in het kader van de LVV. Belangrijk hierbij is dat de specifieke rollen en expertise van respectievelijk subsidieontvangers, gemeenten en de DT&V maar ook van IOM en overige NGO's worden herkend en erkend.

Verminder de concurrentie tussen NGO's

Concurrentie tussen NGO's vormt een drempel voor samenwerking en het is de vraag of de migrant onder dergelijke omstandigheden optimaal wordt begeleid. Sommige NGO's zijn echter afhankelijk van de subsidieregeling en zullen geneigd zijn te 'vechten' voor iedere vertrekplichtige migrant. Zeker als de inzet van de subsidieregeling het behalen van resultaat is. Om dit in goede banen te leiden is het wenselijk dat er in een vroeg stadium heldere afspraken worden gemaakt over welke NGO, welke migrant, in welke regio kan begeleiden. Dit vraagt idealiter om specialisatie van de NGO's.

Koppel de inspanningsverplichting aan een strikte verantwoording

Een resultaatverplichting wordt door vrijwel alle partijen als onwenselijk beschouwd. Men is zich er echter wel van bewust dat er verantwoording moet worden afgelegd over de besteding van de subsidiegelden. Een oplossing kan zijn om de ingezette activiteiten van subsidieontvangers SMART te maken. Het betekent dat er ook aan inspanningen meetbare doelen kunnen worden gekoppeld.

Zoek de balans tussen strakke richtlijnen en maatwerk

NGO's geven aan dat ze de duidelijkheid van de Subsidieregeling OZV 2019 waarderen. Tegelijkertijd hebben ze ook de behoefte om in voorkomende gevallen te kunnen afwijken van de kaders. Dit vraagt om flexibiliteit van zowel de DT&V als de NGO's. Beide partijen zullen als de casus daarom vraagt in gezamenlijkheid op zoek moeten kunnen gaan naar een op maat gesneden oplossing, binnen de kaders van de subsidieregeling.

Besteed meer aandacht aan herintegratie in het terugkeerland

Het is belangrijk dat migranten duurzaam terugkeren. Om dat te bewerkstelligen zou er meer moeten worden ingezet op projecten en gerichte ondersteuning in het doelland. Daarvoor is er onderling meer samenwerking nodig tussen de verschillende NGO's. En zou er meer gebruik gemaakt moeten worden van elkaars lokale partners. Daarnaast zou er ook meer aandacht moeten komen voor een objectieve monitoring van de herintegratie ter plaatse.

Heroverweeg de hoogte van de herintegratieondersteuning

Alle partijen zijn van mening dat de herintegratieondersteuning een wezenlijk onderdeel is van de subsidieregeling. Met name de NGO's, maar ook andere betrokkenen, zijn echter van mening dat de herintegratieondersteuning een grotere invloed kan hebben als deze wordt verhoogd. Enerzijds een grotere invloed op een succesvolle herintegratie en anderzijds een positieve invloed op het aantal vertrekplichtige migranten dat zelfstandig vertrek overweegt. Alle partijen zijn zich er echter ook van bewust dat dit bij uitstek een politieke keuze is. Een advies op dit vlak valt buiten de scope van de onderzoeksopdracht.

2 Inleiding

Het ministerie van Justitie en Veiligheid is verantwoordelijk voor het vreemdelingenbeleid. De taak voor de uitvoer van verschillende fasen in dit beleid ligt bij verschillende instanties in de vreemdelingenketen. Zo heeft de IND tot taak de verblijfsaanvragen te beoordelen en bieden de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en de COA's onderdak aan vreemdelingen. Toegang en toezicht, zoals het aanhouden van vreemdelingen, wordt gedaan door de politie en Koninklijke Marechaussee (KMar). De Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) bevindt zich aan het einde van deze keten en regisseert het vertrek van vreemdelingen die geen recht hebben op verblijf in Nederland.

Samen met andere overheidsdiensten en maatschappelijke organisaties streeft de DT&V ernaar dat vreemdelingen zo veel als mogelijk zelfstandig en met perspectief terugkeren. De medewerkers handelen zorgvuldig en met respect voor de waardigheid van de vreemdeling. Uitgangspunt is dat de vreemdeling altijd de kans heeft om vrijwillig te vertrekken, met of zonder hulp van de DT&V. Zo levert de DT&V een bijdrage aan de veiligheid, het maatschappelijk evenwicht en aan het draagvlak voor het Nederlandse toelatingsbeleid.

De DT&V financiert via de Subsidieregeling OZV projecten van niet-gouvernementele organisaties (NGO's) die aanvullende herintegratieondersteuning verstrekken aan vreemdelingen. Daarnaast worden via deze regeling projecten gesubsidieerd voor vertrekondersteuning van gemeenschapsonderdanen, gericht op daadwerkelijk vertrek uit Nederland.

De Subsidieregeling OZV 2014 is opgevolgd door de Subsidieregeling OZV 2019. De DT&V heeft Motivaction opdracht verleend om de huidige Subsidieregeling OZV in algemene zin te evalueren en deze te vergelijken met Subsidieregeling OZV 2014.

2.1 Doel en vraagstelling van het onderzoek

1. Inzicht verwerven in hoe de Subsidieregeling OZV een bijdrage levert aan het terugkeerbeleid en of dit op een effectieve en efficiënte wijze gebeurt.
2. Antwoord op de vraag of de doelstellingen die beoogd waren met de introductie van de Subsidieregeling OZV 2019, als opvolger van Subsidieregeling OZV 2014, zijn behaald.

Hoofddoelstelling subsidiereregeling OZV 2019:

- Het voorkomen of beëindigen van onrechtmatig verblijf van vreemdelingen in Nederland, waaronder ook gemeenschapsonderdanen kunnen vallen, door hun zelfstandig vertrek uit Nederland te ondersteunen.

Subdoelstellingen subsidiereregeling OZV 2019:

- Ondersteuning herintegratie van vreemdelingen in het land van herkomst of vestiging;
- Besparen van kosten voor vreemdelingenbewaring en opvang van afgewezen asielzoekers en gemeenschapsonderdanen;
- Bevorderen van de samenwerking tussen de Dienst Terugkeer en Vertrek en niet-gouvernementele organisaties;
- Bevorderen betrokkenheid van gemeenten en het maatschappelijk middenveld bij het zelfstandig vertrek van vertrekplichtige vreemdelingen.

Het inzicht in beide onderzoeksdoelstellingen moet handvatten geven voor een eventuele verdere verbetering van de regeling.

Onderzoeksvragen

Beleidsmatige evaluatie

Hoofdvraag:

Wat is het maatschappelijk effect/resultaat van de subsidieregeling OZV en het effect op het vertrek van migranten in het bijzonder?

Deelvragen:

A. Terugkeerbeleid

1. Welke bijdrage levert de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid en het vertrek van migranten uit Nederland en hun herintegratie in het bijzonder?
2. Is de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid effectief en efficiënt?
3. Zijn de doelstellingen van de Subsidieregeling OZV behaald en in hoeverre zijn deze doelstellingen SMART beschreven?
4. Wat is de toegevoegde waarde van de OZV projecten op de terugkeeractiviteiten van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)?
5. In hoeverre heeft het verlenen van subsidies via de Subsidieregeling OZV bijgedragen aan het (maatschappelijk) draagvlak voor terugkeer?

B. Activiteiten en kosten

1. Zijn de projecten die via de Subsidieregeling zijn gesubsidieerd, gericht op het vertrek van vertrekplichtige migranten uit Nederland?
2. Hoeveel migranten zijn met ondersteuning van de subsidieregeling OZV uit Nederland vertrokken en ondersteund bij hun herintegratie in het land van herkomst?
3. Wat zijn de gemiddelde kosten per vertrokken migrant en past dit binnen de gestelde kosteneffectiviteitsnorm?
4. Is de huidige kosteneffectiviteitsnorm van €8.000 redelijk voor subsidieontvangers om het vertrek van migranten te bevorderen en hen te ondersteunen bij hun herintegratie?
5. Wat zijn de succesfactoren (succes in de zin van het aantal vertrokken migranten en succesvolle herintegratie) voor projecten die via de Subsidieregeling OZV zijn gesubsidieerd?
6. Maakt de Subsidieregeling OZV pilotprojecten mogelijk en in welke mate hebben gesubsidieerde projecten een pilot karakter gehad?

Evaluatie kwaliteit Subsidieregeling OZV 2019

Hoofdvraag:

In hoeverre is de Subsidieregeling OZV 2019 een kwalitatieve verbetering ten opzichte van de Subsidieregeling OZV 2014?

Deelvragen:

1. Is het toetsingskader voor het toe- en afwijzen van subsidieaanvragen helder?
2. Heeft de subsidieverstrekker voldoende ruimte om kwalitatief slechte aanvragen af te wijzen?
3. Is er sprake van een lastenverlichting voor de subsidieverstrekker en subsidieontvanger ten opzichte van de oude regeling?
4. Subsidieontvangers hebben een inspanningsverplichting om de activiteiten waarvoor subsidie is verkregen uit te voeren en een x aantal migranten uit Nederland te laten vertrekken. In hoeverre is het mogelijk en wenselijk om de inspanningsverplichting (op onderdelen) om te zetten in een resultaatsverplichting?

2.2 Methode en opzet

De eerder genoemde doelstellingen zijn voornamelijk verkennend van aard. Een dergelijke verkennende vraagstelling leent zich voor een opzet met een kwalitatieve benadering. Kwalitatief onderzoek leent zich bij uitstek om te verkennen en te verdiepen wat ervaringen, percepties, wensen en behoeften zijn van de doelgroepen. Door middel van de kwalitatieve interviews hebben we inzicht gekregen in het **waarom** achter de gegeven antwoorden. Deze dieperliggende redenen zijn belangrijke aanknopingspunten om toekomstige beleid op te baseren.

Methode en steekproef

Kwalitatief onderzoek met behulp van diepte-interviews van elk 45 à 60 minuten.

In totaal zijn er n=23 (duo) interviews afgenomen.

Werving

Deelnemers zijn aangedragen door de DT&V.

Motivaction heeft de deelnemers uitgenodigd en ingepland.

Veldwerk

Juni-augustus 2020

Deelnemende partijen

Vertegenwoordigers van de volgende stakeholdergroepen:

- DT&V team subsidies
- DT&V lokale afdelingen
- DT&V Afdeling Strategisch Advies
- Ministerie J&V Directie Migratiebeleid
- Gemeenten: Rotterdam en Amsterdam
- Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)
- Subsidieontvangers:
 - Rotterdam Ongedocumenteerden Steunpunt (ROS)
 - Stichting Goedwerk Foundation
 - Stichting Solid Road
 - Stichting Wereldwijd
 - Vluchtelingenwerk Nederland
- Stichtingen actief in het vreemdelingendomein (geen subsidie):
 - Wereldhuis
 - De Pauluskerk Rotterdam

3 Resultaten kwalitatieve evaluatie

3.1 Inspanningsverplichting vs. resultaatverplichting

De overgrote meerderheid van de respondenten geeft aan dat een inspanningsverplichting de voorkeur heeft boven een resultaatverplichting waarbij een subsidieontvanger wordt afgerekend op het aantal vertrokken migranten. Belangrijkste argument dat wordt genoemd is dat een resultaatverplichting ondoenlijk is omdat de subsidieontvanger geen invloed heeft op het daadwerkelijke vertrek van de migrant. Daarnaast bevordert het naar verwachting ongewenste concurrentie tussen NGO's. Ondanks het gegeven dat er momenteel sprake is van een inspanningsverplichting geeft een enkele subsidieontvanger aan dat het door de administratieve druk wel aanvoelt als een resultaatverplichting.

Genoemde nadelen van een resultaatverplichting

- Een resultaatverplichting stimuleert een onwenselijke concurrentie tussen NGO's. Verwacht wordt dat migranten gaan shoppen onder NGO's.
- NGO's kunnen niet controleren of een migrant daadwerkelijk terugkeert. Indien een migrant niet terugkeert dan zouden de gemaakte inspanningen opeens een kostenpost voor de NGO's zijn want ze krijgen geen subsidie voor inspanningen. Het zou tot faillissementen kunnen leiden.
- De huidige regeling biedt voldoende controlemogelijkheden op de besteding van de subsidie zonder een bijbehorende resultaatverplichting.
- De huidige subsidieregeling heeft een inspanningsverplichting en faciliteert daarmee een kwalitatief goede begeleiding van de migrant. Het gaat in de perceptie om de kwaliteit van de begeleiding niet om de kwantiteit.

Genoemd voordeel van een resultaatverplichting

- Een goede verantwoording van de besteding van subsidiegelden is noodzakelijk want het gaat om belastinggeld. Dat is belangrijk voor de beeldvorming in de samenleving en politiek.

"Als we worden beoordeeld op het aantal migranten dat terugkeert dan leidt dat tot meer concurrentie tussen NGO's. Sommigen zijn voor hun bestaan sterk afhankelijk van de subsidie. En dat terwijl je eigenlijk wilt dat partijen meer gaan samenwerken. Bovendien gaat het waarschijnlijk ten koste van de kwaliteit van de begeleiding. Niet doen."

NGO

"Ik snap de gedachte als het gaat om beeldvorming in de media. De richtlijnen in de subsidieregeling zijn al heel strikt. Daar hoeft je geen resultaatverplichting bovenop te doen."

NGO

"Een resultaatverplichting is sterk af te raden. Het zou betekenen dat NGO's voor hun bedrijfsvoering afhankelijk worden van de grillen van de migrant. Dat risico is te groot. Verantwoording afleggen is belangrijk, ook voor het imago van de subsidieregeling, maar dat moet op een andere manier worden geregeld."

DT&V

3.2 Subsidieregeling OZV 2014 vs. Subsidieregeling OZV 2019

Alle partijen die inhoudelijk betrokken zijn bij de subsidieregeling zien een verbetering ten opzichte van de Subsidieregeling 2014.

Deze verbetering spitst zich, in de perceptie, toe op de toegenomen helderheid over waar een subsidieontvanger aan moet voldoen. In de huidige regeling is het in de perceptie voor iedereen duidelijk wat de doelen zijn, wat de verwachtingen zijn, aan welke (financiële) normen er moet worden voldaan en op welke manier. Zowel de subsidieontvangers als de medewerkers van de DT&V stellen dat de nieuwe subsidieregeling eenduidiger is dan de vorige en daarmee veel discussie voorkomt.

Ook het toetsingskader is duidelijk vastgelegd. Het is voor iedereen helder wat de gronden zijn waarop een subsidieaanvraag kan worden afgewezen. Dat betekent ook dat alle activiteiten van de NGO die gefinancierd worden met de subsidieregeling gericht moeten zijn op terugkeer.

"In de vorige regeling was relatief weinig vastgelegd. Dat leidde tot veel discussie over de interpretatie. Nu praat iedereen over hetzelfde en dat scheelt veel discussie.

DT&V

3.3 Aandachtspunten

Minder ruimte om af te wijken

Een neveneffect van de verbeterde helderheid en duidelijkheid is dat er in de perceptie minder ruimte is om af te wijken van de richtlijnen. Volgens NGO's botst dit met het karakter/ de kracht van hun dienstverlening dat juist is gericht op maatwerk voor het individu. Zij zien de speelruimte om iets extra's of anders te doen afnemen.

"De richtlijnen zijn nu veel duidelijker maar ook strikter dan in de vorige regeling. Vrijwel alles is dichtgetimmerd. Daarmee heb je minder discussie maar wordt ook de ruimte voor maatwerk sterk beperkt. En maatwerk is toch wat we willen bieden."

NGO

Voor NGO's geen lastenverlichting

Een ander neveneffect is de, in de perceptie van NGO's, toegenomen administratieve last. Een van de doelstellingen van de Subsidieregeling OZV 2019 is een (administratieve) lastenverlichting. In de praktijk blijkt dat NGO's juist een lastenverzwaring ervaren. Met name het gedetailleerde niveau van de verantwoording doet naar eigen zeggen een zwaar beroep op de NGO's. Een aantal geeft aan dat daarvoor specifieke kennis nodig is van ervaren medewerkers. Daarnaast stellen ze dat het ook een drempel kan opwerpen voor nieuwe toetreders.

Medewerkers van de DT&V geven aan dat NGO's ook in de nieuwe subsidieregeling moeite hebben met bepaalde aspecten van de verantwoording. Met name waar het gaat om de verantwoording van personeelskosten en hoe verschillende subsidies zich in de verantwoording tot elkaar verhouden. Workshops waarin NGO's een training krijgen op dit gebied zijn nuttig maar het blijft naar eigen zeggen lastige materie voor NGO's.

"Het gaat echt op de komma nauwkeurig. Daar moet je echt iemand met voldoende kennis en ervaring voor in dienst hebben om het geheel op detailniveau te kunnen doorgronden. Zo gedetailleerd hoefde het vroeger niet. Het kost nu meer tijd om het goed te doen. Wij hebben gelukkig zo iemand in dienst, maar als je die ervaring mist dan heb je denk ik wel een probleem.

NGO

4 Resultaten beleidsmatige evaluatie

4.1 Toegevoegde waarde Subsidieregeling OZV

Voor alle partijen maar met name voor de subsidieontvangers en de subsidieverstrekkers heeft de Subsidieregeling OZV meerwaarde voor het terugkeerbeleid.

Groei van het maatschappelijk draagvlak voor terugkeer

In de perceptie draagt de subsidieregeling bij aan de groei van het maatschappelijk draagvlak voor terugkeer. Terugkeer is/was aan de kant van NGO's geen speerpunt. In veel gevallen was het onderwerp zelfs taboe en werd de DT&V/de overheid gezien als de boeman. Onder de verschillende partijen wordt nu wel een verschuiving waargenomen in de houding van NGO's ten aanzien van terugkeer. Terugkeer is meer onderwerp van gesprek geworden en vrijwillige terugkeer wordt meer gezien als volwaardig alternatief voor gedwongen vertrek. Een verschuiving waaraan de subsidieregeling in de perceptie mede heeft bijgedragen.

“Vroeger was het echt een taboe om over terugkeer te praten. Nu zien wij ook de mogelijkheden om een goed alternatief voor de DT&V te bieden als de migrant dat wil. De subsidieregeling heeft ons meer mogelijkheden gegeven. Vrijwilligheid blijft daarbij wel altijd ons uitgangspunt.”

NGO

Verbeterde samenwerking tussen NGO's, de DT&V, gemeenten en IOM

De subsidieregeling heeft in de perceptie ook geleid tot meer samenwerking tussen verschillende partijen die zich richten op terugkeer. De verschillende partijen zitten nu lokaal samen aan tafel, ook de NGO's die geen subsidie ontvangen. Dit leidt tot uitwisseling van gedachten, ideeën en expertises. Deze uitwisseling leidt uiteindelijk ook tot meer begrip voor elkaars standpunten. Ook voor IOM zit de toegevoegde waarde van OZV projecten in de samenwerking. Vooral in de specifieke expertise van de NGO's die samenwerken met IOM. Deze expertise kan zich uiten in de begeleiding van de vertrekplichtige migrant maar ook in de specifieke kennis van het doelland.

“De winst van de subsidieregeling zit enerzijds in de verbeterde samenwerking tussen de DT&V en de NGO's op het thema zelfstandige terugkeer. Anderzijds is door die samenwerking het draagvlak voor zelfstandige terugkeer onder NGO's gegroeid. En daar profiteren wij als gemeente ook van.”

Gemeente

Verlaagde drempel voor migranten die terugkeer overwegen

Het vrijwillige en persoonlijke karakter van de begeleiding van een NGO maar ook de herintegratieondersteuning verlaagt voor een deel van de migranten de drempel om terugkeer te overwegen. De subsidieregeling geeft migranten daarmee een reëel alternatief voor gedwongen uitzetting. Daarnaast geeft de subsidieregeling migranten de mogelijkheid om zelf te bepalen welke NGO qua begeleiding het beste bij hen past.

“De individuele migrant staat nu letterlijk aan het roer van zijn of haar eigen toekomst. Dat is volgens mij belangrijker als het gaat om duurzame terugkeer.”

NGO

4.2 Kosteneffectiviteitsnorm

De NGO's stellen dat de kosteneffectiviteitsnorm van €8.000,- voldoende is om de kosten per teruggekeerde migrant te dekken. De meesten geven aan gemiddeld onder deze norm te kunnen blijven. Ook de medewerkers van de DT&V stellen dat deze norm gemiddeld genomen haalbaar is. Zij geven daarbij wel aan dat dit kan verschillen per subsidieontvanger en per project.

"Het is zo ingericht dat overschrijdingen een reden zijn voor een gesprek. Uiteindelijk kan het een negatieve invloed hebben op een toekomstige subsidieaanvraag. Ik denk dat dat er wel toe bijdraagt dan de meeste projecten binnen de norm blijven."

NGO

Uit een analyse van de, door de DT&V beschikbaar gestelde, data van 17 afgeronde projecten kan worden afgeleid dat de kosteneffectiviteit per teruggekeerde migrant op €5.540,72 ligt. Dit bedrag ligt onder de kosteneffectiviteitsnorm van €6.500,- (norm tot 1 juli 2017) en €8.000,- (norm vanaf 1 juli 2017). Zie onderstaande tabel voor een overzicht van de gehanteerde data.

Afgerond project	Vastgestelde subsidie	Aantal teruggekeerde migranten	Kosten effectiviteit
1	€495.655,29	71	€6.981,06
2	€428.622,99	65	€6.594,20
3	€204.708,00	8	€25.588,50
4	€96.259,82	8	€12.032,48
5	€182.543,00	45	€4.056,51
6	€179.219,63	92	€1.948,04
7	€222.702,14	58	€3.839,69
8	€251.287,30	38	€6.612,82
9	€158.487,94	48	€3.301,83
10	€224.511,71	4	€56.127,93
11	€11.759,76	0	
12	€48.613,00	9	€5.401,44
13	€29.100,44	3	€9.700,15
14	€271.841,82	53	€5.129,09
15	€74.775,23	16	€4.673,45
16	€192.329,68	42	€4.579,28
17	€30.384,74	0	
Totaal	€3.102.802,49	560	€5.540,72

Aantal teruggekeerde migranten met ondersteuning van de subsidieregeling OZV

Uit bovenstaande dataset kan ook worden afgeleid hoeveel migranten uit Nederland zijn vertrokken met ondersteuning van de Subsidieregeling OZV. Uit de data blijkt dat het gaat om n=560 migranten. Dat is 45% van het totaal aantal migranten dat heeft deelgenomen aan de verschillende projecten in het kader van de Subsidieregeling OZV.

4.3 Pilotprojecten

Pilotprojecten zijn wel degelijk mogelijk binnen de subsidieregeling. In de perceptie biedt het nieuwe toetreders de mogelijkheid om ook te participeren binnen dit domein. Het geeft ook de gelegenheid om de grenzen van de subsidieregeling te verkennen.

"Pilotprojecten zijn essentieel. Ze geven ruimte aan nieuwe toetreders maar je kan zo ook verkennen of en hoe je nieuwe doelgroepen zoals gezinnen kunt bedienen binnen de subsidieregeling."

NGO

4.4 Aandachtpunten

De subsidieregeling is wel effectief maar men zet vraagtekens bij de efficiëntie

Er zijn migranten die vrijwillig terugkeren met behulp van begeleiding dat is gefinancierd uit de subsidieregeling. De Subsidieregeling OZV levert daarmee een bijdrage aan het terugkeerbeleid en het vertrek van migranten uit Nederland en is daarmee effectief.

Er worden echter vraagtekens gezet bij de efficiëntie van de subsidieregeling. Als wordt gekeken naar het aantal migranten dat onder begeleiding van subsidieontvangers terugkeert dan is dat relatief weinig en valt dat in het niet bij de aantallen die IOM haalt. Alle partijen zijn echter van mening dat de subsidieregeling niet moet worden beoordeeld in termen van het aantal teruggekeerde migranten maar eerder op kwalitatieve criteria zoals de bijdrage aan het maatschappelijk draagvlak en de samenwerking tussen betrokken partijen.

"Het zijn weliswaar niet de aantallen van IOM maar met behulp van de subsidieregeling kunnen we een kwalitatief duurzaam alternatief bieden voor migranten die overwegen te vertrekken. Gedwongen vertrek is geen duurzame oplossing."

NGO

"Voor de aantallen hoef je het niet te doen. Het gaat erom dat zelfstandig vertrek een bespreekbaar alternatief is voor gedwongen vertrek. Met behulp van de subsidieregeling is het onderwerp bespreekbaar en kun je migranten via NGO's een alternatief bieden."

DT&V

Samenwerking verder verdiepen

Alle partijen zijn positief over de verbeterde samenwerking. Toch is men van mening dat er op het thema samenwerking meer winst is te boeken. Men draagt daarvoor verschillende ideeën aan:

"Het streven van de Subsidieregeling OZV is ook meer samenwerking tussen NGO's onderling maar het resultaat is meer concurrentie. Dit komt omdat er maar een beperkt budget beschikbaar is waar NGO's om moeten 'strijden'. Concurrentie kan ook voor inhoudelijk betere en gedifferentieerde projecten zorgen maar daarvan zie ik nog niet veel terug. Het lijkt allemaal sterk op elkaar. NGO's zouden meer vanuit een eigen specialisme moeten gaan samenwerken."

DT&V

"Zorg dat je elkaar als NGO's en gemeenten aanvult en niet in de weg zit. Zorg ook dat NGO's van elkaar weten wat hun specifieke bijdrage/expertise is. Dus dit is een pleidooi voor iedere NGO een eigen specialisme."

Gemeente

“De DT&V zou meer de regie moeten nemen als het gaat om de samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen. Nu is het nog te vaak ieder voor zich, eilandjes. Dat bevordert de samenwerking niet en leidt tot meer concurrentiestrijd. Als een andere NGO beter is dan is dat zo en daar zouden ze meer op moeten sturen.”

Gemeente

“Ik zou als gemeente veel meer willen optrekken met de DT&V. We hebben nu eenmaal gedeelde belangen. Maar zoek als de DT&V ook de samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken. Nu komt het voor dat gedwongen vertrek niet mogelijk is door de slechte relatie van Nederland met een specifiek land. En als gedwongen vertrek in de praktijk niet mogelijk is, waarom zou je dan vrijwillig gaan als migrant? Als de relaties verbeteren en gedwongen vertrek wel mogelijk wordt dan gaan migranten eerder nadenken over vrijwillig vertrek i.p.v. gedwongen vertrek via een detentiecentrum.”

Gemeente

“Het gaat niet alleen om de samenwerking met de DT&V en met gemeenten. IOM speelt ook een rol. We moeten beter naar elkaar uitspreken en met elkaar afstemmen wat ieders rol en expertise is binnen de keten. Nu komt het regelmatig voor dat we in elkaars vaarwater zitten en dat is zonde van de energie en elkaars expertise.”

NGO

Meer aandacht nodig voor herintegratie

Verschillende NGO's zijn van mening dat er meer ingezet moet worden op projecten en ondersteuning in het doelland. Dan kan er ook gericht ondersteuning worden geboden aan migranten. Uiteindelijk verwacht men dat dit wezenlijk bijdraagt aan een duurzame terugkeer. Daarvoor is in de doellanden wel meer samenwerking nodig tussen de verschillende NGO's, IOM, de DT&V en de lokale organisaties.

Subsidieontvangers menen daarnaast dat de herintegratieondersteuning van €1.800,- te laag is. Volgens NGO's moeten teruggekeerde migranten veel kosten maken bij terugkeer waardoor er weinig overblijft voor herintegratie. Daarnaast zien zij ook dat het bedrag voor een deel van de migranten niet voldoende is om zelfstandige terugkeer te overwegen. Een substantiële verhoging kan enerzijds leiden tot een succesvollere herintegratie. Anderzijds verwacht men dat een hoger bedrag voor herintegratieondersteuning meer vertrekplichtige migranten over de streep kan trekken om zelfstandig vertrek te overwegen.

“Mensen hebben een substantiële prikkel nodig en als je het vergelijkt met wat de kosten zijn voor opvang en vreemdelingendetentie, dan zou je dat geld net zo goed kunnen besteden aan een duurzame terugkeer.”

Gemeente

Bijlage: Onderzoekstechnische informatie

Methode respondentenselectie

- Door inhouse respondentenselectiebureau M-Select, de community van Motivaction.
- Uit een door de DT&V beschikbaar gesteld adressenbestand.

Bewaartermijn primaire onderzoeksbestanden

- Digitaal beschikbare primaire onderzoeksbestanden worden maximaal 6 maanden na afronden van het onderzoek bewaard. Beeld- en geluidsopnames op cd en niet digitaal beschikbare schriftelijke primaire bestanden zoals ingevulde vragenlijsten, worden tot 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard.

Overige onderzoekstechnische informatie

- Overige onderzoekstechnische informatie is op aanvraag beschikbaar voor de DT&V.

Bijlage: Gespreksrichtlijn interne doelgroepen

Gespreksrichtlijn (interne doelgroepen)

Project: Evaluatie Subsidieregeling OZV
Datum veldwerk: juni –juli 2020
Duur: 60 minuten
Projectnummer: B6257
Management: Marcel Voorn, Roos Thijssen, Ahmed Ait Moha

Deze gespreksrichtlijn is een handvat voor de interviewer: er zal zodanig worden doorgevraagd dat het 'hoe' en het 'waarom' achter de antwoorden duidelijk wordt. Er zal zo veel mogelijk worden aangesloten bij de terminologie en de woordkeus van de respondenten; onderstaande vragen geven een globaal overzicht van de te behandelen onderwerpen.

Hoofdvragen bij het onderzoek

1. *Wat is het maatschappelijk effect/resultaat van de subsidieregeling OZV en het effect op het vertrek van migranten in het bijzonder?*
2. *In hoeverre is de Subsidieregeling OZV 2019 een kwalitatieve verbetering ten opzichte van de Subsidieregeling OZV 2014?*

1. Introductie (3 minuten)

- Voorstellen Motivaction
- Onderwerp: Evaluatie Subsidieregeling Ondersteuning Zelfstandig Vertrek (OZV)
- Uitleg audio-opname
- Anonimiteit garanderen, geen goede/foute antwoorden, eigen mening
- Mobiele telefoon uit/stil
- Respondent stelt zich voor: naam, functie, organisatie, korte uitleg over inhoudelijke betrokkenheid bij het onderwerp

2. Inventarisatie algemene perceptie subsidieregeling OZV (10 minuten)

INT. We beginnen met een open inventarisatie bedoeld om te kijken waar de respondent zelf de nadruk op legt. In de blokken 3 en 4 gaan we in op specifieke onderwerpen als die dan nog niet ter sprake zijn gekomen.

- Wat zijn in algemene zin uw ervaringen met de huidige Subsidieregeling OZV?
- Waar bent u positief over? Waarom?
- Waar bent u minder positief over? Waarom?

3. Beleidsmatige evaluatie (25 minuten)

Hoofdvraag:

Wat is het maatschappelijk effect/resultaat van de subsidieregeling OZV en het effect op het vertrek van migranten in het bijzonder?

Terugkeerbeleid

- In hoeverre levert de Subsidieregeling OZV een bijdrage aan het **terugkeerbeleid en het vertrek** van migranten uit Nederland?
 - Zo ja, wat is dan die bijdrage?
 - Zo niet, waarom niet?
- In hoeverre vindt u de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid **effectief**?
 - Indien van toepassing, kunt u voorbeelden geven waarbij de bijdrage wel effectief was?
 - Indien van toepassing, kunt u voorbeelden geven waarbij de bijdrage niet effectief was?
- Er is een verschil tussen effectief en efficiënt. In hoeverre vindt u de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid **efficiënt**?
 - Indien van toepassing, wat maakt de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid wel efficiënt in uw ogen?
 - Indien van toepassing, wat maakt de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid niet efficiënt in uw ogen?
- In hoeverre levert de Subsidieregeling OZV een bijdrage aan de **herintegratie** van vertrekkende migranten?
 - Zo ja, hoe ziet die bijdrage er dan uit?
 - Zo niet, waarom niet?
- In hoeverre bent u bekend met de doelstellingen van de Subsidieregeling OZV? *INT. Zie bijlage voor de doelstellingen. Leg ze eventueel voor aan de respondent.*
- In hoeverre bent u van mening dat deze doelstellingen SMART zijn geformuleerd? Met SMART bedoelen we dat de doelstellingen **Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch** en **Tijdsgebonden** zijn.
- In hoeverre bent u van mening dat de doelstellingen van de Subsidieregeling OZV zijn behaald?
 - Zo ja, waar blijkt dat uit?
 - Zo nee, waarom niet?
- Bent u bekend met de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en haar activiteiten op het gebied van de terugkeer van migranten?
- Indien bekend, wat is in uw ogen de toegevoegde waarde van de OZV projecten op deze terugkeeractiviteiten?
- In hoeverre is er volgens u voldoende (maatschappelijk) draagvlak voor terugkeer van migranten?
- In hoeverre heeft het verlenen van subsidies via de Subsidieregeling OZV volgens u bijgedragen aan het (maatschappelijk) draagvlak voor terugkeer? Kunt u dat toelichten?
 - Zo ja, op welk vlak is er wel sprake van een bijdrage aan het (maatschappelijk) draagvlak?
 - Indien niet (of onvoldoende), wat is ervoor nodig om dit draagvlak wel (in voldoende mate) te kunnen realiseren?

Activiteiten en kosten

- In hoeverre zijn de projecten die via de subsidieregeling zijn gesubsidieerd, in uw ogen ook daadwerkelijk gericht op het vertrek van vertrekplichtige migranten uit Nederland?
 - Zo ja waar blijkt dat uit?
 - Indien niet, wat is hiervan de oorzaak?

INT onderstaande vragen hebben betrekking op gemiddelden en aantallen. Leg deze indien nodig voor aan de respondent.

- Weet u hoeveel migranten met ondersteuning van de subsidieregeling OZV uit Nederland zijn vertrokken en ondersteund bij hun herintegratie in het land van herkomst?
 - Wat verwacht u? Is dat veel of weinig?
INT leg de cijfers voor. Wat vindt u van deze cijfers? Positief of negatief? Kunt u uw mening toelichten?
- Weet u wat de gemiddelde kosten per vertrokken migrant zijn? Wat denkt u?
 - In hoeverre denkt u dat de gemiddelde kosten per vertrokken migrant past binnen de gestelde kosteneffectiviteitsnorm (van €8.000,-)? Waarom denkt u dat?
 - Indien het niet past, waarom denkt u van niet?
INT leg de gemiddelde kosten per vertrokken migrant voor. Wat vindt u van deze cijfers? Positief of negatief? Kunt u uw mening toelichten?
- In hoeverre vindt u de huidige kosteneffectiviteitsnorm van €8.000,- redelijk voor subsidieontvangers om het vertrek van migranten te bevorderen en hen te ondersteunen bij hun herintegratie? Kunt u dat toelichten?
- Wat zijn in uw ogen de succesfactoren (succes in de zin van het aantal vertrokken migranten en succesvolle herintegratie) voor projecten die via de Subsidieregeling OZV zijn gesubsidieerd?
- In hoeverre maakt de Subsidieregeling OZV pilotprojecten mogelijk?
- In welke mate hebben gesubsidieerde projecten een pilot karakter gehad? Kunt u daar voorbeelden van geven?

4. Evaluatie kwaliteit Subsidieregeling OZV 2019 (17 minuten)

Hoofdvraag

- *In hoeverre is de Subsidieregeling OZV 2019 een kwalitatieve verbetering ten opzichte van de Subsidieregeling OZV 2014?*

- In hoeverre is het toetsingskader voor het toe- en afwijzen van subsidieaanvragen helder voor u?
- In hoeverre heeft de subsidieverstrekker in uw ogen voldoende ruimte om kwalitatief slechte aanvragen af te wijzen?
- In hoeverre is er met de huidige subsidieregeling sprake van een lastenverlichting voor de subsidieverstrekker en subsidieontvanger ten opzichte van de oude regeling?
- Subsidieontvangers hebben een inspanningsverplichting om de activiteiten waarvoor subsidie is verkregen uit te voeren en een x aantal migranten uit Nederland te laten vertrekken. In hoeverre is het **mogelijk** om de inspanningsverplichting (op onderdelen) om te zetten in een resultaatsverplichting?
- In hoeverre is het **wenselijk** om de inspanningsverplichting (op onderdelen) om te zetten in een resultaatsverplichting?

5. Advies (5 minuten)

- Als u samenvattend een advies zou mogen geven over een eventuele verdere optimalisering van de regeling wat zou dan uw advies zijn?
- Indien van toepassing: welk onderdeel van uw advies heeft de meeste prioriteit? Waarom?
- Heeft u nog laatste tips?
- Afsluiten en bedanken

Bijlage **Doelstellingen Subsidieregeling OZV 2019**

Hoofddoelstelling:

Het voorkomen of beëindigen van onrechtmatig verblijf van vreemdelingen in Nederland, waaronder ook gemeenschapsonderdanen kunnen vallen, door hun zelfstandig vertrek uit Nederland te ondersteunen.

Subdoelstellingen:

1. Ondersteuning herintegratie van vreemdelingen in het land van herkomst of vestiging;
2. Besparen van kosten voor vreemdelingenbewaring en opvang van afgewezen asielzoekers en gemeenschapsonderdanen;
3. Bevorderen van de samenwerking tussen de Dienst Terugkeer en Vertrek en niet-gouvernementele organisaties;
4. Bevorderen betrokkenheid van gemeenten en het maatschappelijk middenveld bij het zelfstandig vertrek van vertrekplichtige vreemdelingen.

Bijlage: Gespreksrichtlijn externe doelgroepen

Gespreksrichtlijn (externe doelgroepen)

Project: Evaluatie Subsidiereregeling OZV
Datum veldwerk: juni – augustus 2020
Duur: 60 minuten
Projectnummer: B6257
Management: Marcel Voorn, Roos Thijssen, Ahmed Ait Moha

Deze gespreksrichtlijn is een handvat voor de interviewer: er zal zodanig worden doorgevraagd dat het 'hoe' en het 'waarom' achter de antwoorden duidelijk wordt. Er zal zo veel mogelijk worden aangesloten bij de terminologie en de woordkeus van de respondenten; onderstaande vragen geven een globaal overzicht van de te behandelen onderwerpen.

Hoofdvragen bij het onderzoek

3. *Wat is het maatschappelijk effect/resultaat van de subsidiereregeling OZV en het effect op het vertrek van migranten in het bijzonder?*
4. *In hoeverre is de Subsidiereregeling OZV 2019 een kwalitatieve verbetering ten opzichte van de Subsidiereregeling OZV 2014?*

1. Introductie (3 minuten)

- Voorstellen Motivaction
- Onderwerp: Subsidiereregeling Ondersteuning Zelfstandig Vertrek (OZV)
- Uitleg audio-opnames (en eventueel beeld)
- Anonimiteit garanderen, geen goede/foute antwoorden, eigen mening
- Mobiele telefoon uit/stil
- Respondent stelt zich voor: naam, functie, organisatie, korte uitleg over inhoudelijke betrokkenheid bij het onderwerp

2. Inventarisatie algemene perceptie subsidiereregeling OZV (10 minuten)

INT. We beginnen met een open inventarisatie bedoeld om te kijken waar de respondent zelf de nadruk op legt. In de blokken 3 en 4 gaan we dieper in op specifieke onderwerpen als die dan nog niet ter sprake zijn gekomen.

- Wat zijn in algemene zin de ervaringen van uw organisatie met de huidige Subsidiereregeling OZV?
- Waar bent u positief over? Waarom?
- Waar bent u minder positief over? Waarom?

3. Beleidsmatige evaluatie (25 minuten)

Hoofdvraag:

Wat is het maatschappelijk effect/resultaat van de subsidieregeling OZV en het effect op het vertrek van migranten in het bijzonder?

Terugkeerbeleid

- In hoeverre levert de Subsidieregeling OZV een bijdrage aan het **terugkeerbeleid en het vertrek** van migranten uit Nederland?
 - Zo ja, wat is dan die bijdrage?
 - Zo niet, waarom niet?
- In hoeverre vindt u de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid **effectief**?
 - Indien van toepassing, kunt u voorbeelden geven waarbij de bijdrage wel effectief was?
 - Indien van toepassing, kunt u voorbeelden geven waarbij de bijdrage niet effectief was?
- Er is een verschil tussen effectief en efficiënt. In hoeverre vindt u de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid **efficiënt**?
 - Indien van toepassing, wat maakt de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid wel efficiënt in uw ogen?
 - Indien van toepassing, wat maakt de bijdrage van de Subsidieregeling OZV aan het terugkeerbeleid niet efficiënt in uw ogen?
- In hoeverre levert de Subsidieregeling OZV een bijdrage aan de **herintegratie** van vertrekkende migranten?
 - Zo ja, hoe ziet die bijdrage er dan uit?
 - Zo niet, waarom niet?
- In hoeverre bent u bekend met de doelstellingen van de Subsidieregeling OZV? *INT. Zie bijlage voor de doelstellingen. Leg ze eventueel voor aan de respondent.*
- In hoeverre bent u van mening dat deze doelstellingen SMART zijn geformuleerd? Met SMART bedoelen we dat de doelstellingen **Specifiek Meetbaar Acceptabel Realistisch en Tijdsgebonden** zijn.
- In hoeverre bent u van mening dat de doelstellingen van de Subsidieregeling OZV zijn behaald?
 - Zo ja, waar blijkt dat uit?
 - Zo nee, waarom niet?

*NB Alleen indien respondent **niet** is verbonden aan de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)*

- Bent u bekend met de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)?
- De IOM houdt zich onder andere bezig met terugkeeractiviteiten. In hoeverre bent u bekend met deze activiteiten?
- Indien bekend, wat is in uw ogen de toegevoegde waarde van de OZV projecten op deze terugkeeractiviteiten?

*Indien **wel** verbonden aan IOM*

- De IOM houdt zich onder andere bezig met terugkeeractiviteiten. Wat is in uw ogen de toegevoegde waarde van de OZV projecten op deze terugkeeractiviteiten?
- In hoeverre heeft het verlenen van subsidies via de Subsidieregeling OZV volgens u bijgedragen aan het (maatschappelijk) draagvlak voor terugkeer? Kunt u dat toelichten?
 - Zo ja, op welk vlak is er wel sprake van een bijdrage aan het (maatschappelijk) draagvlak?
 - Indien niet (of onvoldoende), wat is ervoor nodig om dit draagvlak wel (in voldoende mate) te kunnen realiseren?

Activiteiten en kosten

- In hoeverre zijn de projecten die via de subsidieregeling zijn gesubsidieerd, in uw ogen ook daadwerkelijk gericht op het vertrek van vertrekplichtige migranten uit Nederland?
 - Zo ja waar blijkt dat uit?
 - Indien niet, wat is hiervan de oorzaak?

INT onderstaande vragen hebben betrekking op gemiddelden en aantallen. Leg deze indien nodig voor aan de respondent.

- Weet u hoeveel migranten met ondersteuning van de subsidieregeling OZV uit Nederland zijn vertrokken en ondersteund bij hun herintegratie in het land van herkomst?
 - Wat verwacht u? Is dat veel of weinig?
INT leg de cijfers voor. Wat vindt u van deze cijfers? Positief of negatief? Kunt u uw mening toelichten?
- Weet u wat de gemiddelde kosten per vertrokken migrant zijn? Wat denkt u?
 - In hoeverre denkt u dat de gemiddelde kosten per vertrokken migrant past binnen de gestelde kosteneffectiviteitsnorm (van €8.000,-)? Waarom denkt u dat?
 - Indien het niet past, waarom denkt u van niet?
INT leg de gemiddelde kosten per vertrokken migrant voor. Wat vindt u van deze cijfers? Positief of negatief? Kunt u uw mening toelichten?
- In hoeverre vindt u de huidige kosteneffectiviteitsnorm van €8.000,- redelijk voor subsidieontvangers zoals uw organisatie om het vertrek van migranten te bevorderen en hen te ondersteunen bij hun herintegratie? Kunt u dat toelichten?
- Wat zijn in uw ogen de succesfactoren (succes in de zin van het aantal vertrokken migranten en succesvolle herintegratie) voor projecten van uw organisatie die via de Subsidieregeling OZV zijn gesubsidieerd?
- In hoeverre maakt de Subsidieregeling OZV pilotprojecten mogelijk?
- In welke mate hebben uw eigen gesubsidieerde projecten een pilot karakter gehad? Kunt u daar voorbeelden van geven?

4. Evaluatie kwaliteit Subsidieregeling OZV 2019 (17 minuten)

Hoofdvraag

- *In hoeverre is de Subsidieregeling OZV 2019 een kwalitatieve verbetering ten opzichte van de Subsidieregeling OZV 2014?*
- In hoeverre is het toetsingskader voor het toe- en afwijzen van subsidieaanvragen helder voor u?
- In hoeverre heeft de subsidieverstrekker in uw ogen voldoende ruimte om kwalitatief slechte aanvragen af te wijzen?
- In hoeverre is er met de huidige subsidieregeling sprake van een lastenverlichting voor de subsidieverstrekker en u als subsidieontvanger ten opzichte van de oude regeling?
- Subsidieontvangers zoals uw eigen organisatie hebben een inspanningsverplichting om de activiteiten waarvoor subsidie is verkregen uit te voeren en een x aantal migranten uit Nederland te laten vertrekken. In hoeverre is het voor uw organisatie **mogelijk** om de inspanningsverplichting (op onderdelen) om te zetten in een resultaatsverplichting?
- In hoeverre is het voor uw organisatie **wenselijk** om de inspanningsverplichting (op onderdelen) om te zetten in een resultaatsverplichting?

5. Advies (5 minuten)

- Als u samenvattend een advies zou mogen geven over een eventuele verdere optimalisering van de regeling wat zou dan uw advies zijn?
- Indien van toepassing: welk onderdeel van uw advies heeft de meeste prioriteit voor uw organisatie? Waarom?
- Heeft u nog laatste tips?
- Afsluiten en bedanken

Bijlage **Doelstellingen Subsidieregeling OZV 2019**

Hoofddoelstelling:

Het voorkomen of beëindigen van onrechtmatig verblijf van vreemdelingen in Nederland, waaronder ook gemeenschapsonderdanen kunnen vallen, door hun zelfstandig vertrek uit Nederland te ondersteunen.

Subdoelstellingen:

1. Ondersteuning herintegratie van vreemdelingen in het land van herkomst of vestiging;
2. Besparen van kosten voor vreemdelingenbewaring en opvang van afgewezen asielzoekers en gemeenschapsonderdanen;
3. Bevorderen van de samenwerking tussen de Dienst Terugkeer en Vertrek en niet-gouvernementele organisaties;
4. Bevorderen betrokkenheid van gemeenten en het maatschappelijk middenveld bij het zelfstandig vertrek van vertrekplichtige vreemdelingen.

Auteursrecht

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage – anders dan integrale publicatie – is echter schriftelijke toestemming vereist van Motivaction International B.V.

Zie ook ons [Pers- en publicatiebeleid](#).

Beeldmateriaal

Motivaction heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van ons verwacht kan worden om de rechthebbenden op beeldmateriaal te achterhalen. Mocht u desondanks menen recht te kunnen doen gelden op gebruikt beeldmateriaal, neem dan contact op met Motivaction.